

Färgargesällens Tysklandsresa 1845 – 1847

S

Det är med hjälp av dessa två böcker jag har kunnat följa Per Albert Schedin på hans gesällresa i Europa. Den ena boken är Gesällboken där mästare, som han har praktiserat hos, skriver intyg och rekommendationer. Den andra boken är " Rese och Bok för Minnet uti Sverige Danmark och Tyskland samt Schweiz och Frankrike af P Albert Schedin". Det har sannolikt funnits en mera fackmannamässig bok vid sidan av dessa böcker, men den har jag tyvärr inte.

Det är alltså mest om Per Alberts sociala liv, resor och tankar runt olika händelser under Europa resan som vi kan ta del av men, tråkigt nog, mycket lite om själva arbetet.

Till Tyskland

Den 22 Juni 1845

Gick jag med ångfartyget Nordevall från Stockholm till Göteborg dit jag ankom den 25:e. Betalte för 2:a plats 22 1/2 Rgs för Logis a Gotha källare 4 Rgs 32f.

Det var alltså på Göta Kanal med hjulångaren Erik Nordevall som Per Albert tog sig till Göteborg. En kanal resa tog 5-6 dagar eftersom man låg stilla på nätterna. När båten låg stilla fördrevs tiden ofta med lek och dans varvid någon ur besättningen spelade fiol. Per Alberts kanalresa var alltså rätt så gemytlig så där på försommaren, särskilt som han hade unnat sig en hyttplats för motsvarande 2.600 kronor.

Den 29 Juni 1845

Gick jag ombord på Ångfartyget, då jag var sjösjuk. Den 30 var jag i Köpenhamn. För Logis å Svenska Hotellet betalte jag Rbr 2.1 s För 2:e platsen på resan Rbr 8. Jag besåg Christiansens Museum och Tivoli den 29.

Den 1 Juli 1845

Gick jag till med Postdampskeppet Geiser till Stettin. Betalte för andra platsen Rbr 8. Den 2:e på middagen var jag i Stettin...

Tyskland 1845 -1847

Per Albert kom att vistas i Tyskland i ca 1,5 år. Att få en lämplig praktikplats på något färgeri tycks inte vara lätt, det dröjer 3 månader innan han får en i Krefeld. Då har han färdats ca 60 mil och passerat många städer (Berlin, Leipzig, Erfurt, Frankfurt am Main Bonn, Köln)

...och på eftermiddagen följde jag jernbanan till Berlin, der vi inträffade kl 9. För 2:a platsen betalte jag 4 Thaler. 2:ne Normän, Lungren och jag togo in på Rothen Adler zum Cölnische Hof, der jag betalte 2 Thaler för 3 dygn.

Den 12:e Juli 1845

Började jag arbeta hos Spindler. 14:e flyttade jag till Orangen Strasse.

Den 15:e Juli 1845

Skrev jag till Stockholm (morbrodern LP Wårman) och Viksta (fadern kyrkoherden CO Schedin)

I Berlin såg jag slottet - ej på långt när så vackert som Stockholms men mycket dyrbart inrättat med en ljuskrona, som kostade 100.000 Thaler, stort bildgalleri, en vacker Riddarsal och en hvit sal, Konstkammarn-Museum och Anatomiska museum, Tygkammaren, Ryska Kejsarens Palee, Opera huset, Krolls Garten Tivoli, Krutzberg, Potsdam och Charlottenbourg. I det förra såg jag Sanssouci och Fredrik III:s gemål i gips av Rouch, i det andra Mausoleum.

Den 12 Augusti 1845

Följde jag tillsammans med Rylander Jernbanan till Leipzig. På aftonen komma vi fram. På 3:e platsen betalte jag 2 Thaler 10 sgr. Vi logerade på St Brozlan.

Om dagen hade prins Johan haft Mönstring med Borgerskapet och då dessa uraktleto att Hura sköt han ner 9 Man och om natten kastade de stenar in genom fönstret på honom, att Han måste begiva sig ur staden. De förföljde Honom hela vägen med Stenar och den 13:e om natten samlade sig Borgare och Studenter och med dem Studenter från Halle. En del försvarade tullarna och de andra gjorde försök att utdrifva militären. 6 blefvo dödade.

Den 14 Augusti 1845

Reste Rylander. Jag går här som ett ensamt får. Han reste till Braunschweig. På aftonen var jag på spektakel.

Den 15 Augusti 1845

De första 9 blefvo idag med stor Ståt begrafna uti Johannes kyrka. Borgarna paraderade öfver Johannes plats - en ofantligt stor Procejon följde och en hel mängd åskådare hade samlat sig. Jag såg det i fönstret.

Källa Wikipedia Övre bild är bataljen och nedre begravningståget.

Upploppet som Per Albert skriver om kallas Leipziger Gemetzel (massakern) Protestantiska liberala studenter demonstrerade mot den katolske och konservative prins Johan av Sachsen. Bl.a genom att sjunga den Lutherska psalmen "Gud är oss en väldig Borg"

Den 18 Augusti

Var jag uti Observatorium och såg platsen der Napoleon slog 1813.

Den 19 Augusti

Såg jag platsen der Napoleons General Panotovski red i Sjön/Suchards Garten. Gesler var med. Sedan bevistade jag Caffé France och Caffé Belevue.

På eftermiddagen såg jag Brockhauses ång-tryckeri, hvarest det är 220 sättare, der Snällpress trycker 9000 ark i Timmen. Sedan var jag med 3 Tyskar på Concert uti Schweizer Garten och på hemvägen gick jag Plystergasse.

Den 23 Augusti

Ketzler, Dittman och Schaukell höll frukost. Vi drack 4 but. vin. Sedan reste jag till Weimar med Passage-Vagnen. Jag har passerat, en liten stad. Weissenfels, en vacker stad med ett Slott som är ointagligt. Klockan 7 var jag i Naumburg, en temligen stor stad men ej regelbunden, byggmärkvärdig för sin kyrka med sina 3:e avdelningar.

Det blir några dagars umgänge med kamrater i Leipzig och de gjorde även ett besök i Lutzen.

Den 24 Augusti

Kl 6 på morgonen kom jag till Wejmar. Jag bor i Zur Sonne. Detta är en vacker men fattig stad, ett vackert Slott. I Renta bor en Svensk Färgare. Jag drömde att jag hörde Henrikas röst på gården och en ledsnad har träffat mig (Henrika är Per Alberts lillasyster)

Den 25 Augusti

Kl 6 på morgonen gick jag till Erfurt (ca 2 mil), dit jag kom kl 11.

Jag var uti Osoliner Nunne Klostret, stiftat 1532 af Angela en italjenska. Der var 18 Nunnor, den yngsta 24 år, hvilka jag inte fick se. De hålla bön 3 gånger om dagen. Jag köpte en Ringbeutel för 20 Groschen. Sedan gick jag i Dom Tornet der man har en herlig utsikt över staden och Fästningarna Pettersberg och Cyraksberg. Klockan i detta Torn är den största i Tyskland och väger 275 Centner, (ca 1300 kg), 15 alnar i omfång. Man säger: Då man ringer till Påsken kan man höra det till Pingsten.

Jag såg ock den Katholiska kyrkan invändigt. I Erfurt är 9 Luth. och 3 Katol kyrkor.

Man ser Christus på Korset på vägen mellan Weimar och Erfurt.

Sedan var jag uti Augstiner Klostret, der Luthers Zell är. Der var en bibel och ett Thestamente som han skrivit. Der skrev jag mitt namn uti boken. Gustaf Adolf satt der tillika med Christina. Uti den där befintliga Augustiner Kyrkan är Morgonbön 2:ne gånger uti veckan. Kl 6 reste jag med omnibussen till Gotha. Jag bor i Löwen.

Per Albert stannar några dagar i Gotha. Tillsammans med sin rumskamrat, en Bremare, besöker han parker och caféer och träffar några flickor, Ida och Pauline Rousch, som spelar och sjunger för dem.

Den 28 Augusti

På förmiddagen var jag hos Rousch och när vi druckit Caffé gick vi och såg Wictorias ankomst. Borgarna paraderade. De såg ut som bockar. Engelska folksången spelades.

Den ärm densamma som vår ("Bevare Gud vår Kung" var vår nationalsång då - samma melodi som "God save the King"- den ersattes 1866 med "Du gamla du fria")

Sedan gick vi till Shjutzen huset.

Den 29 Augusti

Kl 2 Reste jag och Molander med Omnibus till Frankfurt am Main.

Avståndet mellan Gotha och Frankfurt am Main är ca 17 mil. De passerar staden Eisenach, där Luther bott i slottet Wartburg, och städerna Fulda och Hanau innan de kommer fram till Frankfurt am Main kl 10 den 30:e Augusti. De bodde dyrt skriver Per Albert.

Den 31 Augusti

Besåg vi Staden, hvilken är vacker Domkyrkan är Katholsk. Mainbron är 400 steg af Sten. De bygger nu en ny. Jenny Lind var i staden och skulle spela Norma samma afton. Vi reste klockan 6 med Ångfartyget Delphi till Mainz dit vi kom kl 9. Dåliga färgerier är här.

Den 1 September

Jag har bevistat Mässan uti Domkyrkan som är stor och vacker. Derefter har jag gått igenom hela staden, hvilken har många vackra Hus och Promenader samt den jemna avdelningen mellan Malins bruna vatten och Rehns Gröna vatten. På aftonen skrev jag till Stockholm.

Nästa dag lämnar Per Albert och hans reskamrat Molander Mainz för att ta sig till Köln. De har en färd på ca 16 mil framför sig. Att färdas längs Rehdalen i september och se vinfälten på sluttningarna, byarna på strandkanten och de medeltida borgarna på klipporna måste varit en fin upplevelse. De första 6 milen går de till fots, de badar i floden och besöker Johannisbergs slott där de dricker det berömda vinet. Första övernattningen gör de i Bingen, då har de avverkat ca 3,5 mil. På natten sover Per Albert oroligt och fruktar att någon olycka har hänt hemma. Han är ju faktiskt bara 22 år så han kanske längtar hem. Följande dag fortsätter de till St Goar där de övernattar. De har då gått ytterligare 2,5 mil. På vägen har de passerat flera borgar och besökt några av dem.

Den 4 September kl 6

Gingo vi med ångbåt till Koblenz dit vi kom kl 11. Vi såg de ointagliga Fästningarna hvilka äro 4 och bevakar alla sidor av staden. Sedan har vi gått igenom hela staden och över Moselbrucken som är av Sten och mycket lång. Staden är vacker. Många boutiker som även är vackra. Kl 6 om aftonen reste vi med Ångfartyget Konungen. Vi passerade Neuwied, Andernach, Linz am Rhein, Remagen, Bonn och flera betydande ruiner. Kl 9 voro vi i Köln. Molander reste till Bryssel. Jag bor uti ett Wärdshus.

Per Albert kom att stanna nästan 3 veckor i Köln, det verkar som om han har ont om pengar och väntar på bidrag .

Den 5 September

Var jag uti Domkyrkan der domprost Hern höll mässta tillika med de andra Presterna. Denna kyrka är ej färdig, men koret begagnas och är rikt utrustat. Utvändigt är den som vore den i Träd utskuren. Sedan var jag i Petri Kyrkan, hvilken också var vacker, i synnerhet Altaret som är av Rubens. Här är en mängd vackra Boutiker. Bryggan som går över Rehn är vacker och den ligger på Promar. Drottning Viktoria kom på aftonen med ett ångfartyg som hade archimedisk skruv. Jag hade ej penningar att jag kunde gå öfver Bron och se hvarken Skrufven eller Drottningen som bodde uti Hotel Belevue.

Den 6 September

Idag har jag hållit fasta. Läst Thildas (lilla syster) bref. Kl är 7 och jag går och lägger mig. Värden sade att jag för varje dag måste betala. Jag svarade i morgon middag.

Söndagen 7 September.

Gick jag först till Posten och då jag intet bref hade, gick jag till derifrån till förgyllare Eicke. Han lånade mig 20 Groschen och hämtade mina saker. Sedan åt jag middag. Den var ej god men smakade mig förträffligt. På eftermiddagen gick jag med Eicke och en agronom, som bor här för att se luftballongen, som skulle uppsändas, men fick stanna där den blifvit född. Sällskapet var mindre angenämt. Jag dricker nu mina två koppar the utan socker och äter 2 mål potatis och fett Soppa om dagen. Mår dock bättre än i mitt andra Logis.

Den 8 September

Var jag på morgonen till Posten och på eftermiddagen var jag och drack Bier med Keller.

Den 9 September

Var jag hos Färgaren Dupont. Han bjöd på 2 Snabbsar hvilka vi förtärde utan bröd. Sedan gick vi till Domkyrkan och på vägen frågade han mig hvad jag hade för Religion och då jag

svarade den Lutherska sade han sig ock hava den, men då vi kom i Kyrkporten ruskade han dock om sitt hår.

Den 10 på aftonen

Såg jag den Wälfärdande Procejon, som kom från K.....Först gick en mängd Qvinnor och Mån, derefter en röd Fana, sedan en Prest och så 6 Gossar uti hvita Blusar, berande på en bår Christi Lamb, derefter en mängd med Fanor och en ytterligare Procejon, alla sjungande och sist en Kärra med Sjuklingar och en Kärra med Proviand. Alla stod med blottade Hufvuden. Till denna stad har de 20 timmars väg. De vistas der uti 6 dagar och bara beder. Nu är här fullständiga Gudstjänster i alla Kyrkor för varje dag. Här är 30 Katholska och 1 Luthersk Kyrka.

Den 11 September

Har jag gått omkring i Staden efter Rehn hela dagen.

Den 13 September

Var jag hos Geometern (lantmätaren) Stepen med Keller

Den 14 September

Går jag i Domkyrkan och hvar der under den första Gudstjänsten. Dom Herren kastade vigvatten på mig så att jag måste torka av mig med Näsduken. På eftermiddagen var jag på kaffe hos Dupont. Jag var der hela eftermiddagen. På middagen såg jag Procejon ute vid Mathei kyrka. Jag måste taga av mig hatten.

Den 15 September

På morgonen var jag med Dupont och hans yngsta dotter uti Apostelkyrkan. Der firade Biskop Geisterman sitt 50:e Embetsår. Han har erhållit en orden af Konungen af Pr. Gatorna kring Kyrkan var beklädda med Löfv och Flaggor. De gör middag för honom. På aftonen hade församlingsborna eklärerat kyrkan och de därom liggande gatorna så starkt att elden fattade uti ett hus.....

Den 19 September

Idag och alla andra dagar har jag sett Landsprocesjoner. De går 40 Stunders väg för att här bedja och då de komma in uti Staden sjunga somliga, andra går och skrattar och andra återigen går och betraktar Husen. Kl 4 i morse blef jag väckt av denna Procejon.

Den 20 September

Var jag på kaffe hos Vourster. Jag drack utan Socker och då han frågade mig om det smakade mig utan svarade jag att det vore bättre om jag hade Socker. Han sade: Om det ej smakar så genera sig ej -han bad mig återkomma, men det gör jag ej.

Den 21 söndag

Var jag timmerman. På eftermiddagen var jag blått till Posten.

Den 22 September

Var jag hos Madame Dupont och till Posten.

Den 23 September

Skrev jag till Stockholm och på middagen lemnade jag det.

Den 24 September

På eftermiddagen erhöj jag bref från Rylander och Morbror med en Wexel från Scheve till Vogt & Co i Berlin på 55 Thaler Preussiskt och för den bekom jag 54 B Thr (?) hos I Cassel & Co. De andra köpmännen vill ej köpa den. De vill först skriva till Berlin.

Det är förmodligen detta Per Albert har väntat på i några veckor. Dagen efter ger han sig i av från Köln i syfte att ta 'Ångvagnen' till Bonn. Men ångvagnen väntar inte på honom så han kommer inte längre än till Brul. Nästa dags morgonen missar han ångfartyget till N...? och bestämmer sig för att åka till Düsseldorf där han stannar övernatt hos någon bekant.

Den 27 September

På morgonen går jag under Rehn med ångfartyget till Ne.....? och derifrån till Lands till Crefeld. På eftermiddagen har jag varit till all världens Färgare, men inget arbete. Det går öfveralt dåligt. Jag bor uti Rhenische Hof.

Crefeld är en stad som var känd för textiltillverkning sedan 1500-talet. Staden sägs numera vara Centrum för Europas slipstillverkning.

Den 28 September

Först på morgonen var jag uti Katholska Kyrkan och derifrån gick jag uti den Lutherska och Evangeliska Kyrkan som äro förenade. Den är lik med våra men den har inget altare, blott ett Bord överdraget med svart Kläde jag var der under hela Gudstjensten. På eftermiddagen var jag ensam och följde Landsvägen utefter till Uerdingen (då en självständig stad, sedan 1929 en stadsdel i Krefeld)

Den 29 September

Fick jag löfte att gå som Volontär uti Herr von Beckeraths Färgeri vid Cracau på eftermiddagen flyttade jag från Vindschiken Hof och hit till Schallbruch.

Den 30 September

Började jag arbeta uti Cracau.

Familjen von Beckarath drev en betydande textilfabrik i Cracau bei Crefeld som både vävde och färgade siden. Här fick Per Albert sin första plats som gesäll. Han stannade här i 4 månader. Det är Gerhard von Beckerath som gör den första noteringen i gesällboken.

Kanske hade Per Albert långa arbetsdagar på fabriken men han skriver inget om arbetet där och han verkar tycka att orten är lite småtrist. Han brevväxlar med familjen i Sverige, går på gudstjänster i "Tyska Katholiska" kyrkan och umgås lite med nya bekanta men han verkar vara lite svårroad.

Den 14 Oktober

Var jag i Dresdner Hof på en enfaldig Bal

Den 15 Oktober

Var jag tillsammans med herr Rehenertz och uti Borgare Sällskapet på en något anständigare men de mesta föreföllo mig som Wacktmästare och Skomakare

Den 19 Oktober

Var jag på Soupe, som bestod däruti att hela tiden sitta vid Bord och dricka Bier och Caffé. Den var hos Rehenertz.

Den 6 November

Var jag hos Rehenertz på Soupe. Det var hans födelsedag. Der dracks Rehnvin förtvivlat.

Den 16 November

Var jag på Spektakel och hörde Don Juan Det var en småstadsaktig Theater.

Per Alberts första jul utomlands verkar inte heller ha varit så rolig.

Den 18 December

Var jag uti Krakel med Borre om Senapen. Jag hade alla övriga på min sida.

Julafton den 24 December

Arbetade jag till 1/2 8. Sedan tog jag mig ett varmt bad, som kostade 7 1/2 Groschen. Sedan gick jag med dåligt Courage hem och drack Caffé och åt smör och bröd och klockan 10 gick jag till sängs.

Juldagen den 25 December

Steg jag upp omkring kl 8, drack Caffé. Kl 11 kom Scheffling. Vi gingo tillsammans och mottog hans broder, som kom med Posten från Düsseldorf . Derifrån gick jag till Ridel. Under vägen såg jag Oraklet som de Romersk Katholiska gjort på den Deutsch Katholiskas vägg. På eftermiddagen kom Ridel till mig och vi spelade schack. Sedan gick vi till Sekreter Zahner och drack Schokolade och Snapps.

Nyårsaftonen

Var jag ute med Scheffling och Rodberg och rumlade tappert. Jag förstörde 1Thaler och 25 Groschen.

Den 1 Januari 1846

Hade jag huvudvärk. Jag var och gratulerade hos von Beckerath, Rehenertz och Schallbrucks, Zahner och von Elterns. På eftermiddagen regnade det och jag var hemma.

Den 9 Januari

Var jag tillsammans med Herren Pickard och Höckert på Concert uti Hotel Redaut som hölls af en Schwejtzare och den var god. Derefter gick vi till Gomperts och drack tappert vin. Då vi gingo derifrån blef jag fasthållen af Polisbetjenten och blef förd uti arrest rummet. Utan vidare lössläppt.

Den 25 Januari

Sade upp uti Cracau

Den 2 Februari

Fick jag bref från Morbror med 21 Pr Thaler och derjemte bref från Pappa och Thilda

Den 6 Februari

Upphörde jag att arbeta uti Cracau

Den 7 Februari

Erhöll jag betyg och Rekommandationsbref från Herr von Beckerath till Herr Kjöpman Hauser uti Elberfeld. Jag var hela eftermiddagen hos Zahner och Ridel.

Nästa dag tar sig Per Albert till Elberfeld, av "Herr Kjöpman Hauser" får han adresser till en mängd färgare i Elberfeld och Barmen (dessa två städer är sedan 1929 införlivade i Wupperthal) men fick inget napp hos någon av dem. Den 11 februari löste sig det hela och han får arbete hos silkesfärgarna Schleeper och Hecker. På grund av arbetsbrist upphör anställningen redan efter en dryg månad men ett intyg i Gesällboken får han. Det dröjer bara två dagar till dess han får en ny plats på ett annat sidenväveri där han stannar i 4 månader. Efter det följer en månads lång plats hos en mästare, Morgonroth. Alla tjänstgöringarna är ordentligt uppskrivna i Gesällboken.

An Orten ligger inte längre från Crefeld än att han besöker och får besök av gamla bekanta därifrån, även hans första arbetsgivare von Beckerath besöker honom. Tillsammans med gamla och nya vänner gör han utflykter i Wupperdalen, går på kafeer, konserter, och festar om. Då och då hembjuden till olika bekanta på mat, familjerna Ridel och Schifflin nämns ofta. Per Albert lyssnar också på politiska diskussioner mellan liberaler och pietister i samband med något val. Det Tyska språket går det bra med nu, funderingar kring det katolska finns i hans sinne. I dagboken skriver han.

Den 10 Långfredag

På förmiddagen var jag uti Tyska Katholiska Kyrkan tillsammans med Weber. Det var en god Prest. Jag kunde förstå allt, då han sade att Romersk Kat. var uti dunkel, gjorde några alarm i kyrkan och gick ut.

Den 12 Påskdagen

Köpte jag mig en Wäst för 3 Thaler.

Den 13 april

Var jag på middag hos Börving. Den var utmärkt. Jag satt hos honom hela eftermiddagen och talte med den Danske Färgaren Thrane som grufvade sig över att han måste arbeta så länge hos Fricken hvar afton. På förmiddagen besökte jag Göteborgaren Robensson i St London.

Några glimtar från yrkeslivet finns från tiden i Elberfeld :

Den 26 April

Var jag hos Jäger uti Bodinghaus Färgeri der alles gick med Watten.

Den 6 Maj

Arbetade jag på f.m. och på e.m satte jag prover uti min bok.

Den 21 Christi Himmelf

Var Weber hos mig hela dagen. Vi voro ej ute. Vi skrevo Recepter

Den 26 Maj

Var jag och besåg Simons Ångfärgeri. Werkmästaren Herr Gressa visade mig allt.

Den 8 Juni

Afskickade jag bref till Gustaf Schifflin uti Berlin med ett inneliggande Recommendationsbref för Dangl till Morbror uti Stockholm.

Den 15 september lämnar så Per Albert Elberfeld för att ta sig söderut längs floden Rehn.

Den 17 September

Gick jag med Ångfartyget från Uerdingen till Düsseldorf, då jag erhöll brev från Thrane. Jag blef der öfver natten.

Den 18 September

På morgonen kom Schweizaren Genwiller med första tåget och Thrane med det andra, då vi gingo med jernbanan för 3 Groschen till Cöln och derifrån för 1 Thl till Aachen, der vi var till Söndagen d 20. Derifrån gick jag med 1Thl och 7 Groschen i skuld .och 3 Gr i tillgångar...

Tillsammans turistar de i Bonn och Karlsruhe. Men den 5 Oktober skiljs deras vägar åt. Thrane tar 'jernbanan' till Strasbourg men Per Albert, som tydligen är utan pengar, måste ensam fortsätta till fots. Han sökte arbete hos en färgare Lints ? i M...men det blev tydligen inget av. Dock fick han lite pengar och ett mål mat hos en annan färgare, Jäger.

Frankrike 1846

Den 7 Oktober

Gick jag till Kehl och efter uppvisat pass öfver Bryggan till Strasbourg, då jag ej förstog tullbetjenten förr än han sade Contraband och började kramla mig på livet. Derefter besåg jag Mynster eller Domkyrkan, der jag det märkvärdiga Uhret såg. Sedan viserade jag (visera-förse pass med visum) och klockan 4 gick jag ut ur staden utan Courau? (courage ??) och det rysligaste regnväder. Jag fick fara med Bönder 2 Tim. Från staden till Fegersheim (7 km från Strasbourg), der jag blev öfver natten. Jag hade endast hoppet på Gud, mina krafter och min varj kjäpp. Jag gick till sängs klockan 7 och klockan 11 fick jag en Mamsel/Momed?? till kammar kamrat och kl 5 på morgonen kom ännu en.

Den 8 Oktober

Kl. 6 på morgonen gick jag ännu våt till Schelstadt fästning och derifrån till byn Guemar, der jag blir öfver natten och ätit Potatis Sallat och kokta päron. Derföre betalar jag 12 Kz.

Den 9 Oktober

Kom jag till Colmar der jag fick 10 Sue och måste fördärva alltsammans på Härberget och derifrån gick jag med Hufvud Damph till Roffolk der jag fick 12 Sue. Jag har uttagit Carta till Hospitalet, men gick derifrån ty det var halta och blinda och gick till Jaerne, der jag åt Soppa och fick egen Säng och behöfvde ej betala något. På morgonen besökte jag den lilla staden Gebwiller, var det är ett betydande Silkesfärgeri som tillhör Ryckert. Han bjöd mig till frukost.

Schweiz 1846 - 1847

Något arbete blev det tydligen inte där så Per Albert får vandra vidare och kommer efter några dagar till Basel där han, den 12 oktober får en plats hos en färgare Windenlang (enl Gesäll boken). I Basel tar han kontakt med vännen F von Eltern som han känner sedan vistelsen i Crefeldt.

Söndagen den 25 Oktober

Arbetade jag och på eftermiddagen besökte jag Bokbindare Wolffling och derefter Missioneraren Hamberg från Stockholm som går till China om Fredag. Min lön är 7 Schw.Franc eller 70 Batz 10 för en Söndag och 1 1/2 per öfvertimme.

Per Albert skaffar sig en bostad i Basel tillsammans med von Eltern och Krausch. Hyran är 10 Batz i veckan och middagen 21 Batz.

Bokbindare Wolffling tycks ge honom hjälp och stöd under vistelsen i Basel och även senare. Bl.a. ordnar han så att Per Albert får göra studiebesök på svågerns två väverier. Per Albert blir mycket imponerad av verksamheten. Om den ena fabriken skriver han *Det var en stor sal med några och 50 Jacquardstolar och det väfdes 10 band på var stol uti 4 veckor kan en man väfva 240 alnar- det gör 2400 alnar... På dessa stolar sitter...och Solfvarna under taket.*

Tjänstgöringen hos Windenlang blir inte lång, intyget i Gesällboken är daterat 7 december 1846.

Den 9 December

Skref jag till Schifflin. Brevet kostade 6 1/2 Batz.

Den 13 December

Erhöll jag 103 Batz (i lön)

Den 20 December

Var min Lön 113 Batz eller något öfver 10 Fransösiska Frank.....Jag är bjuden till middag på Nyårsdagen till Herr Wolffling.

Julafton den 24

Arbetade jag till 1/2 7. Derefter drack Krause och jag tillsammans med 2 men från vårt Färgeri Win, som förblandades med läcker Kanel och Nejlikor och gjordes varm. Maten bestod af 2 1/2 Bolz bröd på man och vi gingo sedan muntra uti säng.

Juldagen den 25 December

Låg jag till klockan 9 och drack mjölk på sängen Kl 12 gick jag och åt middag. På eftermiddagen drucko vi Bier och derefter åt vi Leber på Basel-Lockerli.

Per Albert verkar vara vid bättre mod denna jul. Nyår firas med kamrater och så får han brev från sin pappa. Brevet kostade honom 9 Batz.

År 1847 börjar bra med middagsbjudning hos Herr Wolffling. Under vistelsen i Basel är han aktiv med besök på museer, kyrkor och teater, en hel del glatt umgänge med vänner blir det också. Han brevväxlar regelbundet med morbror LP Wårman, föräldrarna, bröderna och systrarna samt goda vänner. Till Schifflin i Elberfeld skickar han pengar - kanske återbetalning på något lån. Från morbror får han en växel som han löser in och får 45 Schweitzer Frank för. Per Albert gör också utflykter i omgivningarna och han blir imponerad.

Söndagen 9 maj

På eftermiddagen var Risack och jag till Bettingen och sedan St Margarethe, der man har en wunderschön panorama af Basel, dess Landskap, en del af Frankrike, Baden och

Schwartswald. Afvexlingen med de ljusgröna och de uti Blom stående frukträdena samt de uti fernen liggande Snöbergena gör det angenämaste intryck även för en kall Nordman. Jag stog 2 tim. förstenad.

Per Albert tycks trivas mycket bra på Wegners färgeri och stannar där i 8 månader.

Den 7 Augusti

Upphörde jag att arbeta hos Herr Wenger och mitt upphörande förenades med en sådan känsla som då jag lemnade Stockholm.

Under vistelsen i Basel har Per Albert haft brevkontakt med sin kamrat von Eltern som nu är i Lyon och det är dit han nu tar sig.

Hans vistelse i Frankrike blev mycket dramatisk, och det redogör jag för i nästa avsnitt.

Annika Nilsson 2024-02-20